

5. Fra massepartier til catch allpartier og kartelpartier?

I øvrigt ville en nærmere analyse af partiernes medlemsudvikling forudsætte, at man havde adgang til tal både for tilgang og afgang (dvs. bruttotal) i modsætning til de nettotal, som ellers er det eneste talmateriale, der er til rådighed for overvejelser over medlemsudviklingen. Specielt i en sammenligning mellem de seneste 10 år og for eksempel i 1960'erne og 1970'erne ville sådanne talsæt være meget værd!

Om et parti er et masseparti eller ej, afhænger imidlertid ikke kun af medlemstallet (og i øvrigt kan også medlemsmæssigt små partier være »massepartier«, som jo først og fremmest er en partitype). Her må man også se på partiets organisatoriske opbygning og på den rolle, medlemmerne er tildelt heri. Ud fra dette kriterium må vi stadig karakterisere de danske partier som massepartier, også fordi der inden for de senere årtier ikke er sket forandringer i partiernes love, som berettiger en anden karakteristik. Den udvikling, der kan spores i de fleste af partierne, er især gået i retning af at give de individuelle medlemmer større formel indflydelse på opstillingen af kandidater til valg, på repræsentationen i de ledende organer og på formuleringen af partiernes programmer (lokalt såvel som nationalt).

De væsentligste forandringer er faktisk sket på andre områder, først og fremmest medlemmernes (formindskede) betydning for partiernes økonomi, deres (formindskede) betydning som frivillig og ulønnet arbejdskraft, og medlemskabets formodede (formindskede) identitetsskabende betydning for partimedlemmerne. Hertil kommer ændrede kommunikationsformer og -kanaler mellem organisation og medlemmer (og vælgere), ændrede konkurrenceparametre mellem partierne og i det hele taget en ændret placering for partierne i relationen stat-civilsamfund, hvor partierne i højere grad end tidligere er blevet en del af »staten«.

Alt i alt betyder det, at partierne gennem de seneste årtier – dvs. siden 1960'erne – i stigende grad også har udviklet centrale træk fra det såkaldte *catch all*parti (som normalt ses som den partimodel, der følger efter massepartiet) og måske også fra *kartelpartiet*, der er den model, partiforskningen på det allerseneste er begyndt at diskutere, om partierne er på vej til at udvikle sig i retning af, og som blandt andet er

karakteriseret ved en stigende integration i staten, som blandt andet kommer til udtryk ved den statslige finansiering af væsentlige dele af partiernes virksomhed (Elklit og Buch Jensen, 1995).

Det er derfor oplagt at diskutere ændringerne i partiernes forhold med udgangspunkt i deres økonomi. Omkring 1960 var partierne i væsentlig udstrækning finansieret af deres medlemmer. I takt med det faldende medlemstal blev partiernes finansielle situation vanskeligere. Kontingentet blev hævet betragteligt i alle partierne. Modsat den konventionelle antagelse er det imidlertid ikke muligt at se nogen entydig sammenhæng mellem det stigende kontingent og det faldende medlemstal. Kontingentstigningerne kunne dog langtfra fastholde medlemmernes betydning som finansieringskilde for partierne. Dette hænger først og fremmest sammen med indførelsen af direkte offentlig støtte til de politiske partier.

Den ene form for direkte offentlig støtte til de politiske partier er den, som folketingsgrupperne modtager. Formelt gives støtten som bekendt til folketingsmedlemmerne og -grupperne, men hvordan man end vender og drejer det, er det naturligvis også en støtte til partierne *som partier*. Denne form for støtte blev indført i 1965; den er siden blevet udbygget betragteligt gennem indførelsen af sekretærhjælp og forhøjede satser. Den anden form for direkte offentlig partistøtte blev indført med virkning fra 1987 i form af et fast beløb pr. stemme ved folketings-, amtsråds- og kommunalbestyrelsesvalg.

Set i et internationalt perspektiv blev den direkte offentlige støtte til de politiske partiers landsorganisationer indført ganske sent i Danmark, og den har – i hvert fald indtil nu – været af en relativ beskedne størrelse. Ser vi på de samlede økonomiske ressourcer, partihovedkontorerne har haft at råde over, er det også klart, at de danske partier ved indgangen til 1990'erne lå relativt lavt i sammenligning med forholdene i en række andre lande (Webb, 1995).

Udviklingen i den samlede direkte offentlige støtte fremgår af figur 5. Når den kun er ført frem til 1993, skyldes det, at den officielle valgstatistik for de kommunale valg endnu ikke er offentliggjort. Præcise beregninger over den regionale og lokale partistøtte kan derfor ikke foretages.